

Salamon tornya...

amikor még belülről a fa csigalépcső kúszott a magasba és kívülről az ablakok alatti fák tetején mókusok ugrándoztak

Érdeemes emlékezni?

Életed alakulása során a sok kis semmisség is emlékeidbe vésődik míg élsz. A jók, a rosszak, a mind megtörténtek, ezekből lettél gyúrva és az lettél, amiket kifaragtál belőlük magadnak.

Anyu, Apu. Még nem tudom kimondani, de már felfogom, Ők a minde-nem. Anyu szigorúsága, Apu kedvesége, mindkettő végtelen szeretete irántam az én világom.

Életem első emlékei még jó idős koromra is kristálytisztán megmaradtak, még akkor is, mikor már elfelejttem, hová tettem a kulcsot percekkel ez-előtt. Nos, ilyenkor leányom rémülkődik, Anyu, te csak 25 évvel vagy idősebb nálam és az a másik ugyanannyi villám gyorsan fog eltelni. Mi lesz velem? Örülni fogsz Kisleányom, hogy megéred e kort és ha a rosszat csak akkor veszed észre, amikor teljesen elkerülhetetlen, sok örömet lesz alkalmad gyűjteni, amikért érdemes volt minden percedet élni. Így gondold az elkövetkezendő talán kétszer 25 évedre. Ugye mennyi alkalom fér bele jól tenni és jól kapni? Hová teszem a kulcsot? Kit érdekel, majd más megtalálja, ha kell neki.

Hatalmas üvegablak pici ágyam előtt, túldoldalán Anyu, Apu mosolygó arca, integető kezeik hozzám, de miért nem jönnek ide és puszilnak meg? Visznek el innen, haza hozzájuk? Csak az idegen nének nagy fehér fejken-dőkkel, hosszú fehér ruhákban topognak körülöttem és más kis ágyak körül benne gyerekekkel. Félek az ismeretlenségtől. Kapaszkodva ácsorgok, töprengok a miérteken.

Megízlelem az élet első igaztalanságát. Már nem látom Anyu, Apu arcát, elmentek, itt hagytak. Két fehér ruhás néni alkudozik ágyam előtt egy szappan. Még nem beszélek, de megértem, hiszen később elmondom szüleimnek, akik csodálkozva igazat adnak, így történt, hoztak szappant nekem, amikor is a kórházban voltam skarláttal másfél évesen.

Te kéred a szappant, vagy megtarthatom én? Minek kellene ennek a kis elkényeztetett majomnak? Érzem, itt valami nincsen rendjén, engemet igazságtalanság ért. Az eddig számomra ismeretlen szavakat is jól megjegyzem.

A gólyanéni kisöcsit hozott, két és negyed éves vagyok. Megismerem az irigységet. Ő bent lehet egy másik szobában szüleimmel, míg megállás nélkül bőg, nekem meg magamban kell árváskodnom éjjelente. Engemet már nem szeretnek? Húsvét jön, mérgemben az összes tojást összetöröm. Így talán megértik, nem vagyok boldog új helyzetemmel.

Egy néni van nálunk napközben, Anna néni. Visz engemet és öcsémet sétálni, illetve én sétálok, öcsémet pedig a kocsijáiban tologatja. A konyhában is látom őt tenni-venni. Öcsémet éjjelente Apu a karján hordozza körben a lakásban, szépeket mondogatva neki, csitítgatva. Már nagyon unom.

Anna néni eltűnt, másik néni nem jött. Később megtudom Anyu rájött, tüdőbeteg volt a néni. Szüleim egyelőre félnék másik nénit hozni a házhoz.

Nincsenek gyerekek körülöttem, csak felnőttek. Főleg keresztzüleim a gyakori látogatók. Tőlük minden születésnapomra, névnapomra, karácsonyra egy Herendi porcelánt kapok.

Azokhoz nem szabad nyúlnom, a vitrinbensorakoznak. Elégedetlenkedem, miért nem hoznak valami jobb ajándékot, amivel játszhatom is. Még azt a Herendi baba tálaló készletet sem szabad érintenem, ami legalább még tesz is nekem. Ilyenből nincsen több, ez egy mestermunka, majd később megérted értékét, mondják szüleim.

Sétaútnyira lakunk a Budapesti Operettszínháztól, Lakner Bácsi egyik előadás bázisától. Ő, de jó lesz visszaemlékezni sok-sok évtized múltán is a szórakoztató, tanító gyermek előadásaira. Még öcsém is emlékezik rá és arra, hogy ott nem volt sírhatnéka. Azután elvitték Lakner Bácsit, sok ezer gyermek és szülők nagy barátját. Még ma is fáj a lelkem a nagyra becsült értékes emberért.

Már hatéves nagyleány vagyok, amikor szüleim öcsémet és engemet Anyu barátnőjének „adnak kölcsön”. Onnan többet nem kerülünk haza, de új otthonunkba Hűvösvölgybe egy emeletes házba, amit azonnal nagyon megszeretek.

Magasan a hegytetőn, belépve a vas-kapun, hosszú lépcsősor lefele a házig, az illatos, lila orgonabokrok végig mind a két oldalon egy életre megbabonáznak.

Haladva lefele, első teraszon gyönyörű rózsakert, a nap ragyogta szirmok szikráznak minden színben, bódító illatuk béklyót kötnek lábaimra. Nem akarok tovább menni, csak itt maradni.

Apu noszogatóására lejjebb pillantva látom meg a nagy homokozót, fából épített, színes gyerekházzal.

A „hatalmas” ház alatti teraszon gyümölcsöskert és erdő, erdő amíg csak a szem ellát. A házban egy új öcsikét is találunk pólyában, sajnos játszani nem lehet vele, Anyu, Apu megtiltotta. Még túl pici, mondják.

A „hatalmas” házat férjemen pár évvel ezelőtt meglátogattuk, egy fiatal pár vette meg éppen három pici gyermekkel, renoválás közben kapjuk őket el. Beszélék nekik volt szomszédokról, kik voltak. Az utolsó ház felettünk a hegytetőn a nagynevű Szalay cukrász rokona otthona volt, alattunk Medgyesiek laktak, két idősebb fiúk közül az egyik leesett a létráról és meghalt. Az utca másik oldalán, szemben velünk egy magányos néni lakott, sokkal nagyobb házban mint a mienk, aki Anyu jó barátnője, olvasótársa lett, mert Anyu imádott olvasni. A hölgy Herczeg Ferenc nagynénje volt. Ut-cánkról lefele sétálva a mi oldalunkon lakott egy vakítóan fehérre festett nagy vízszintes házban egy idős házaspár két hatalmas fehér kutyával.

A néniel, lent a boltban futottunk össze, aki nagyon megkedvelte öcsémet és engem, kérte Anyut, engedjen minket el hozzájuk egy zsúrra, küldjék értünk valakit. Jött értünk egy bácsi díszes öltözetben. Még ilyen házat belülről előbb nem láttunk. Tátogatunk is hozzá eleget. A finom kakaó, kalácsok, gyümölcsök és mindegyikünk mögött egy díszesen öltözött bácsi segít tányérjainkra tenni amit kívánunk. A két nagy fehér kutya is így van kiszolgálva ugyan az asztalnál a néniel,

báccsival együtt.

Későbbben, az 1990-es években azt a házat talán már nem is lenne érdemes restaurálni, annyira tönkrement.

A mi házunk nem volt olyan hatalmas, mint emlékeimben, de emeletes igaz. Az orgonabokrok, rózsakert és a homokozó eltűnt, a látóhatáron erdők sokasága helyett piros cserépfedelek díszítik a tájat, amíg csak a szem ellát.

Mi lett a Kiserdővel, Nagyerdővel, Kis Balázssal, Nagy Balázssal?

Apu visz sétálni bennünket a Kis Erdőbe vasárnaponként. A bogáncsbokor magasabb nálam, koronája ezernyi kis kékes virág, lepkefelhő fed be, millió színekben repdeső szárnyaik csillognak a még harmatos levelek körül. Lélegzetet visszafojtva bámuljuk e csodát. Apu nyakába veszi öcsémet mert elfáradt, de mi csak állunk és életünkre magunkba zárjuk a természet e drága ajándékát.

A varangyos békák igazi otthona ez erdő, az igazi nagy békáké, amelyek akkorára nőnek, hogy a vizes vödörben alig férne el egy jól megtermett. Állítólag, máshol nem lelhető meg ez a fajta. Egyre majdnem rálépek, annyira egybemosódik a talaj színeivel, rücskeivel. Farkasszem nézünk pilanatokig, majd megfordul és beleugrik a közeli odvas fa mély, vízzel telt üregébe.

Apu visz bennünket a templomba, katolikus templomba, mert ő katolikus, így mi gyerekek is azok lettünk. Anyu nem jön. Ő református, habár nem tudom hogyan, de majdnem katolikus apáca lett mielőtt férjhez ment. Hm. Vannak ilyen össze-visszaságban élő családok máshol is.

Nem értek semmit a pap mondókájából, alig várom, hogy mehessünk haza ebédre. A sétáinkhoz hazafele mindig hozzátartozik betérni a Kis Balázshoz, vagy a Nagy Balázshoz is, Apunak egy fröccsre, nekünk egy-egy málnaszörpre és hallgatni egy kis cigányzenét. Néha látunk felnőtteket táncolni, erre én is húzom a kis öcsikémet táncolgatni a zenekar előtt. Élvezem, hogy ajnároznak, dicsérgetnek bennünket.

Egy nap az óvodában. Ennyi, nem több. Csak egy nap, mert az óvónénik sírva fogadták Anyut, amikor jött felvenni bennünket és mondták, többet nem akarnak látni bennünket. No, ez nem úgy van, mert én és öcsikém igen is, akarunk menni óvodába. Így, másnap már korán reggel felöltözve, készen, az ajtóban állunk csendesen várva, hogy szüleim is felébredjenek és Anyu vigyen minket az óvodába. Hiába kaptam életem első alapos verését.

Mi nem szoktunk más gyerekekhez, házon kívüli idegenekhez. Belépve az óvodába, meglátni a gyereksereget, elkap az örömláz. Húha, itt jó lenni! Otthon tanultunk mi egymással játszani, megy a gözöst, találjuk meg egymást, magasugrást, távolugrást, meg mit tudom még miket, de ennyi gyerekekkel? Ez az igazi!! Csak később veszem észre, a három óvónéni sír a sarokban, míg mi gyerekek olyan jól érezzük magunkat. Miért nem jönnek ők is ide, játszani együtt velünk?

Mindegyik gyerek azt teszi, amit mondok, öcsikém pedig állandóan mellettem. Miért kell ezért sírni?

Minden étel finom, amit Anyu élém tesz, csak a spenót hiteti el velem, nem nekem való, akármilyen szépen, vagy erőlyesen próbálják belém tukmálni. Anyuval nem lehet alkudozni, én viszont nem akarom megenni. Ha nem eszel, batyut kötik a hátadra és mehetsz világgá. No, az nem lenne jó, de úgy sem tenné meg. Pislantgatjuk egymást, ki lesz erősebb? Anyu már készíti is a batyut, konyharuhába egy darab kenyeret, húzza lábamra a cipőt is takaró gombos harisnyanadrágot, a bolyhos sötét meggyzínű kabátot, nyakamba akasztja az ugyanaz anyagból készült kézmuffomat, sapkát, majd a batyut. Nos, eszel, vagy mehetsz. Apu próbálja Anyut engesztelni, de nem megy. Megyek. Fel a lépcsőkhöz most már a sötétben, ki az erdő fele. Félek, de megyek előre. Mindketten gondolják, majd a ház mögött megbújok. Jó sokára találunk rám az erdőben, Anyu engemet hazáig ver, Apu meg nagyon, de nagyon mérges Anyura.

A szomszédoktól drótkerítéssel vagyunk elválasztva, így a bokrokon keresztül, többé, kevésbé tudunk létezésükről. A fenti szomszédunk, a Szalay család kedvesebb emberek, mint a másik szomszéd, tudom, mikor jönnek haza a munkából, mert a Géza fiuk már kiabál is, Tutka, itt vagytok!

Ő leül a kerítés egyik oldalán a földre, én meg a kerítés mi oldalunkra és beszélgetünk. Mindenről. Vele lehet. Már mindent tudok a cukrászdáról, ő meg a Morzsi kutyusunkról, nagy vörös cicánkról, mivel töltöttem napomat. Mindaddig, míg Anyukáink el nem cibálnak bennünket a kerítéstől vacsorázni. Nevetve mondják egymásnak, a mi gyerekeinkből egy pár lesz valamikor. Nem értem mi a csudát mondanak, de rájuk hagyom.

Vendégül hívnak minket a cukrászdába. Kedveskednek, mit kérek? Hamarosan rá is mutatom ujjaimat minden süteményre, Anyu komoly tilalma ellenére. Annyi süteményt életem végéig sem fogok egyszerre látni egy kis asztalon.

Férjemen keresem fel őket sok évtized múlva, de nem tudnak senki rokonról, aki Hűvösvölgyben lakott volna. Furcsa.

Meglátogatjuk Nagypapámat, Édesanyám Apukáját Megyeren. Leginkább ő jön hozzánk, de most mi megyünk. A Tungsramban dolgozik, egyszer be is vitt engem irodájába, ahol fehér köpenyében egy nagy asztalon rajzolgatott valamit. Szabad idejében festeget, főleg csendéletet. A gyárnak is ajándékba adta egyik nagy olajfestményét, a főbejárat magas falán látható. Egy találmánya elismeréséül vívta ki, hogy nem küldték nyugdíjba 73 éves kora előtt.

Utcára néző ablakaiból nézegetve sok keserű arcú embert látok menetelni sárga csillaggal karjukon. Rohanok az ebédlőbe, nagyapámtól magyarázatot kérni. Ne menj vissza az ablakhoz, szomorú dolgok történnek, majd idősebb korodban beszélek neked róla.

Festő állványán befejezetlen olajfestmény. Tájkép. No, ide egy madár éppen elkél, ráfestem. Nem igen próbálok a fenekemre ülni hamarosan.

A szirénázások mind sűrűbbek, ilyenkor kifutunk a házból és a domb oldalán bújunk meg a szomszédokkal együtt. Éjjelente nagyon félek, amikor a repülőgépekről fényszórókkal pásztázzák a környéket.

Egyik este Apu lakatot tesz a házra és mindössze két bőrrönddel csendben felmegyünk az utcára, ahol egy nagy fekete autót vár ránk.

Falusi házban ismeretlenségre ébredek. A kertben tyúkok, libák, disznók, tehének, mindről csak képeskönyvekből tudok. Rettenetesen izgalmas.

Azután megint jön a félelem. Bombázások. Érsekújvár messze fekszik falunktól, de égése az egész éjjel tartó bombázásoktól nappali viláosságot áraszt. A konyhában elterülő nagyméretű, vasok faasztal alatt takarók, paplanok tetején éljük át e vészt.

Az utcán sok-sok sárga csillagos menetelő, puskatusokkal gyorsítva őket. Anyut látom, rohan a konyhába, felkapja a csak megsült kenyeret és dobja a zárt kapus kerítésen át a tömegbe. Egy puskatus célozva Anyu fejét roppan a kerítés tetején. Még fiatal, gyors, kap fel és rohan velem a házba.

Nem messze tőlünk, nagy tűz egy udvaron. Öcsikémmel kilopózdunk, megnézni mi történik. Számunkra érthetetlen nyelven ordító zúrvá emberek hordanak ki mindent egy hatalmas házból a kert közepén gyújtott tűzre. Töménten sok könyvet, festményeket, bútorokat, sokan vállukon cipelik el a feltekert szőnyegeket, meg amit találnak. Megrettenve bámuljuk a félelmetes látványt, szinte földre gyökeredzik lábunk.

Egy idős bácsi nyom kezünkbe egy gyerekjátékot, de nem értjük mit mond hozzá. Nem akarom elfogadni, nekünk semmit nem szabad elfogadni csak akkor, ha szüleink megengedték. De már tologat is minket onnan tovább a játékkal együtt. Otthon Anyu nagyon mérges és már jön is vissza velem a házhoz, a játékot a kertben hagyni.

Sok minden történik, amit nem értek. Miért haragusznak ránk, magyarokra itt az emberek? Azt modják, ha az oroszok bejönnek, a magyarok koponyáival fogják kirakni a járdaszéleket. Nincsen itt a szomszéd Géza, ő elmagyarázta a sárga csillagokat is nekem, ezekről is tudna beszélni. Anyuék csak tiltanak bennünket elhagyni a ház kertjét, de nem mondanak semmit. Ahányszor „nem gyerek fülelnek való” ról beszélnek, németre fordul szavuk. Meg kellene titokban tanulnom németül, de kitől?

Éjjel, vagy késő este? 1944. december 24. Apu és Anyu csomagol bennünket sebesen paplanokba, takarókba, annyi idejük sincsen, hogy felöltöztessenek bennünket. Még azt a keveset is hátra hagyva, amit hoztunk otthonról, szinte dobálnak minket az oroszok elől menekülő német katonák a katonai dzsipbe. Házzól házza járnak, kiabálva, magyar, magyar! Akik akarnak menni azokat felveszik. Pár nappal azelőtt Apu vett két nagy zsák cukrot a közeli cukorgyárban, nem tudom miért, mert minket nem nagyon cukorkáztak. Nem egészséges, mondja Anyu. Két katona még azt a két zsákot is bedobja a dzsipbe.

(Folytatjuk)